

ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА

УДК 330.1+338.1+37.01

JEL Classification: F23; I29; O15

DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2020.4\(37\).77-85](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2020.4(37).77-85)**І.С. Каленюк**, проф., д-р екон. наук, гол. наук. співр.**Н.Б. Кузнецова**, доц., канд. екон. наук, докторант*Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна***Розвиток людського капіталу в умовах становлення креативної економіки**

Враховуючи, що важливим проявом глобальних трансформаційних процесів виступає посилення процесу інтелектуалізації, ролі людського капіталу та його творчих функцій, визначено, що зростання значення та реальних масштабів творчої діяльності лежить в основі становлення креативної економіки. Обґрунтовано розуміння поняття «креативна економіка» в двох аспектах: по-перше, як сектору економіки, що об'єднує галузі, в основі успішності яких лежить креативна, творча діяльність; по-друге, як системи соціально-економічних відносин з приводу формування, розвитку та використання креативного людського капіталу. Визначено, що важливою в цьому напрямку є роль освіти, яка має закладати основи критичного та проектного мислення, формувати освітнє середовище на основі креативізації навчального процесу. Доведено, що підготовка та формування якісного креативного людського капіталу має стати одним з пріоритетів країни в контексті становлення креативної економіки.

інтелектуалізація, креативна економіка, людський капітал, креативний людський капітал**І.С. Каленюк**, проф., д-р. екон. наук, гл. научн. сотр.**Н.Б. Кузнецова**, доц., канд. екон. наук, докторант*Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана, г. Киев, Украина***Развитие человеческого капитала в условиях становления креативной экономики**

Учитывая, что важным проявлением глобальных трансформационных процессов выступает усиление процесса интеллектуализации, роли человеческого капитала и его творческих функций, определено, что рост значения и реальных масштабов творческой деятельности лежит в основе становления креативной экономики. Обосновано понимание понятия «креативная экономика» в двух аспектах: во-первых, как сектора экономики, объединяющего отрасли, в основе успешности которых лежит креативная, творческая деятельность; во-вторых, как системы социально-экономических отношений по поводу формирования, развития и использования креативного человеческого капитала. Определено, что важной в этом отношении есть роль образования, закладывающего основы критического и проектного мышления, формирующего познавательную среду на основе креативизации учебного процесса. Доказано, что подготовка и формирование качественного креативного человеческого капитала должны стать одним из приоритетов страны в контексте становления креативной экономики.

інтелектуалізація, креативна економіка, людський капітал, креативний людський капітал

Постановка проблеми. Нове тисячоліття характеризується стрімкими змінами, які охоплюють всю структуру суспільства, економічні, соціальні та політичні відносини. Під впливом постійно діючої інтелектуалізації зростає роль людського фактору, і, в першу чергу, тих його якостей, що пов'язані з інтелектом, знаннями, інформацією. Намагання осмислити ці процеси має наслідком поширення теорій постіндустріального суспільства, інформаційного суспільства, суспільства знань тощо. Важливим проявом новітніх трансформаційних процесів виступає не просто зростання ролі людського капіталу, а зростання значення творчих функцій, таких, що вимагають від людини прояву креативу, нестандартного мислення, імпровізації, пошуку нових рішень. Підтвердженням цього стає зростання в економіці частки галузей, пов'язаних з креативною діяльністю. Це стало вже настільки відчутним, що дало підстави говорити

про виокремлення певного, креативного сектору економіки, а також зосередити увагу науковців на поняттях «креативна економіка», «креативний людський капітал» тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Процеси розвитку людського капіталу є актуальним напрямом сучасних наукових досліджень з огляду на його виключно важливу роль у забезпеченні суспільного прогресу. Дослідження особливостей розвитку людського капіталу в умовах сучасних складних трансформацій здійснюється в роботах В. Антонюк [3], О. Грішнєвої [1], А. Колота та О. Кравчук [2], Л. Курило [4], О. Яцунь [10], Н. Бонтіса та Н. Драгонетті [12], ін. Проблеми становлення креативної економіки є предметом дослідження Дж. Хокінса [18], Р. Флориди [21], Ю. Ушкаренко [8] та ін. Разом з тим, поняття креативної економіки ще залишає великий простір для вивчення. Потребують також аналізу і питання розвитку людського капіталу у парадигмі становлення креативної економіки.

Постановка завдання. Метою статті є визначення основних особливостей розвитку людського капіталу в умовах становлення креативної економіки.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні у світовій економіці відбуваються глобальні трансформації, які засвідчують послідовний перехід від суспільства індустрії до суспільства знань та інтелекту. Однією з важливих ознак цього процесу є формування нового сегменту економіки – сегменту креативних індустрій, які динамічно розвиваються на основі симбіозу культури, мистецтва та економіки. Стрімке зростання масштабів креативного сектору в ХХІ столітті докорінно модифікує структуру економіки та перспективні моделі економічного розвитку країн світу.

Формування нового креативного сектору економіки з початком ХХІ століття відбувається з поширенням глобальних цифрових технологій. Все більша частина суспільного продукту створюється завдяки інтелекту, творчості, новим ідеям та технологіям. Стрімка інтелектуалізація та креативізація суспільного розвитку формують нову структуру національної економіки, в якій зростає частка «креативних галузей», базованих на творчих здібностях, навичках і талантах людей. За таких обставин роль людського капіталу ще більше зростає і набуває нових значень у процесі становлення і розвитку креативної економіки.

Технологічні зміни, доступ до інформації мали вплив не тільки на економічний, а й на соціальний розвиток країн. Поступово, під дією цих факторів відбувалося формування сприятливого соціального середовища, що, в свою чергу, дало поштовх динамічному розвитку культури, як сфери реалізації творчих індивідуальних здібностей людей. Саме інтеграція культури, інформації та інновацій з індивідуальною винахідливістю і підприємницьким талантом сформували підґрунтя для розвитку креативної економіки, ядром якої стає людський капітал, який уособлює в собі інтелект, творчість і підприємницький талант.

Побудова нового суспільства безпосередньо пов'язується з новою якістю людського капіталу, що уособлює об'єднані разом інтелект, навички і спеціальні знання та стає ключовим фактором успішного розвитку як окремих організацій, так і країн [12]. Базова теоретична концепція людського капіталу якого була розроблена ще у 50 – 60-ті рр. ХХ ст. Г. Беккером та Т. Шульцом. Згідно неї людина розглядається в якості основного ресурсу економічного розвитку, що було доведено на основі підтвердження прямої залежності між інвестиціями у людський капітал та продуктивністю праці. Серед сучасних науковців ця теорія набула подальшого дослідження і розвитку.

Вперше поняття «креативна економіка» використав Джон Хокінс в книзі «Креативна економіка: як люди заробляють гроші на ідеях» в 2001 році [18]. Під креативною економікою Хокінс розумів «транзакцію результатів творчої діяльності, які характеризуються економічною цінністю». Але найбільш поширеним є визначення

креативної економіки як сектору економіки, до якого відносяться певні галузі, де діяльність носить творчий характер. Так, Міністерство з питань культури, інформації та талантів Об'єднаного Королівства визначає креативну економіку як «сукупність тих галузей, що витікають з індивідуальних творчих навичок та талантів, і які мають потенціал до отримання прибутку й створення робочих місць за рахунок експлуатації інтелектуальної власності» [15].

Організація ООН з питань торгівлі і розвитку приділяє особливу увагу дослідженню креативної економіки та виміру її масштабів. За визначенням ЮНКТАД «це еволюційна концепція, що розвивається, яка базується на взаємодії між людською творчістю, ідеями та інтелектуальною власністю, знаннями та технологіями. По суті, це економічна діяльність, заснована на знаннях, на якій базуються «креативні індустрії»[14].

Втім, досі не існує єдиного підходу до визначення креативної економіки. Ушкаренко Ю.В., Чмут А.В., Синякова К.М. зазначають три позиції, з яких можна розглядати феномен креативної економіки: як сектор або галузь світової економіки; як нову концепцію чи напрям досліджень та як певну систему специфічних соціально-економічних відносин [8]. На наш погляд, доцільно говорити про два аспекти: креативна економіка як сектор економіки, що об'єднує певні галузі (так звані креативні індустрії); та креативна економіка як система соціально-економічних відносин, що характеризується посиленням інтелектуального контенту, трансформацією суб'єктів та появою нових форм відносин (з приводу інтелектуальної власності, організації творчої праці тощо).

Креативні галузі, до яких належать реклама, архітектура, декоративно-прикладне мистецтво, дизайн, мода, кіно, відео, фотографія, музика, сценічне мистецтво, видавнича справа, дослідження та розробки, програмне забезпечення, комп'ютерні ігри, електронне видавництво та телебачення / радіо– являють собою ядро креативної економіки. Вони також вважаються важливим джерелом комерційної та культурної цінності. Тож креативну економіку можна представити як сукупність всіх складових креативних галузей, включаючи торгівлю, працю та виробництво. Сьогодні креативні галузі є одними з найдинамічніших секторів світової економіки, що забезпечує нові можливості для країн, що розвиваються, перестрибувати у сфери світової економіки з високим зростанням [14].

За даними ООН, темпи зростання креативної економіки вдвічі перевищують темпи зростання сфери послуг і в чотири рази перевищуючи темпи зростання сфери промислового виробництва. Наразі галузі креативної економіки забезпечують майже 30 мільйонів робочих місць по всьому світу. У цій сфері працевлаштовано більше людей віком 15-29 років, аніж у будь-якій іншій [20].

Креативна економіка у глобальному просторі є одним із важливих секторів світової економіки, попит на продукцію якої постійно зростає, зокрема за рахунок розвитку інтернет-технологій. Вона має дві складові: комерційну і культурну. Комерційна складова є важливим джерелом наповнення бюджету держав, інструментом регулювання політики зайнятості та міграції креативного людського капіталу. Культурна ж складова уособлює в собі творчі здібності та обдарування людей, які знаходять своє втілення у креативних (творчих) продуктах. Як засвідчує статистика, в цілому обсяг світового ринку креативної продукції динамічно зростає і за період з 2002 до 2015 років зріс майже у 2,5 рази, досягнувши обсягу 509 млрд. доларів. Найбільш затребуваними на ринку стають ідеї, уява і творчість [9].

Нова модель економічного розвитку, що формується на основі інтеграції науки, мистецтва і технологій потребує нової якості людського капіталу та зумовлює процеси

трансформації ключових професійних компетенцій, спрямованих на успішну реалізацію проектних рішень в умовах постійно змінного середовища знань. Зростає значення і людського капіталу, зайнятого безпосередньо у креативному секторі економіки. В культурній сфері головна увага зосереджена на людині, її особистісному розвитку та професійній реалізації. З іншого боку, саме особистісні якості людини стають фактором розвитку та успіху реклами, архітектури, мистецтва, дизайну, моди, кіно та ін. В креативних індустріях в першу чергу важливі такі якості людського капіталу, як творче нестандартне мислення, вміння відчувати потреби споживачів та постійний розвиток і пошук нових рішень.

Саме поєднання науки, технології та економіки зумовили появу сучасних високотехнологічних виробництв, які вже сьогодні забезпечують передовим індустріальним суспільствам провідну роль у виробничих циклах. Це, в свою чергу, спричинило потребу у формуванні нової генерації талановитих управлінців, як у сфері бізнесу, так і в політиці, які б зуміли максимально ефективно застосувати ці технології на практиці та забезпечити компаніям виконання стратегічних завдань їх розвитку в умовах постійних структурних змін. Так, за прогнозами дослідників [5] разом із становленням та розвитком нових суспільних відносин все більше зростатиме попит на управлінські таланти високого класу, оскільки глобалізація, дерегуляція та стрімкий розвиток науково-технічного прогресу постійно змінюватимуть умови роботи в більшості галузей, тому компаніям потрібні будуть керівники, які вмітимуть ризикувати, глобально мислити і розумітися на сучасних технологіях.

Тенденції швидкого розвитку ринку креативної продукції у світі свідчать про зміщення пріоритетів споживачів на задоволення потреб у якісному відпочинку, комфорті, збільшенні цінності їх життя і здоров'я. На зміну ціннісних орієнтирів споживачів вплинуло масштабне використання інтернет-технологій, які зумовили зміни у структурі робочого часу на користь вільного від роботи частини дня, тому й з'явилася потреба більш ефективного його використання. На ринку праці в цей час закладаються основи інноваційної праці, якій притаманна творча складова. Ядром нової бізнес-моделі, яка формується під впливом інформаційно-комунікаційних технологій стає креативний клас. Ефективність розвитку креативної економіки напряму залежить від нової якості людських ресурсів, тобто від нового типу їх мислення, творчого потенціалу та підприємницького таланту. Виникає потреба у нових професійних фахівцях креативної економіки, яку повинна забезпечити сучасна освіта.

Сучасний глобальний бізнес функціонує у тісній взаємодії із зовнішнім оточенням. Виникає потреба в умінні передбачати зміни зовнішнього середовища та ефективно здійснювати діяльність в нових умовах. Це потребує здатності людей до генерації нових за сутністю знань та технологій їх поширення, що визначає поняття креативності. В сучасному бізнесі постає питання у необхідності формування нового типу ресурсів – креативних людських ресурсів, спроможних забезпечити вагомі конкурентні переваги за рахунок креативізації бізнес-процесів.

Формування креативних людських ресурсів передбачає необхідність врахування наступних характеристик:

- 1) проектне мислення, що дозволяє прогнозувати і конструювати зону майбутніх змін бізнесу на існуючому ринку;
- 2) економічна уява креативних фахівців – їх глобальне інтегральне бачення економічних і бізнес-процесів;
- 3) практична спрямованість креативного мислення, що означає подальше використання в діяльності суб'єктів створених нових форм та моделей ведення бізнесу [6].

Поряд із незворотністю переходу від епохи індустріального розвитку до інформаційного суспільства, активізацією попиту на управлінські таланти високого рівня, зростаючою схильністю людей змінювати місце роботи, вагомим значенням набуває об'єктивна необхідність постійного оновлення знань і можливості людей здобувати нові знання шляхом безперервного навчання. Завдяки динамічному розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, зросла роль знань та темпи їх нарощування. Якщо ще в 70-і роки минулого століття обсяг сумарних знань людства збільшувався вдвічі один раз в 10 років, в 80-і роки – один раз в 5 років, то до кінця 90-х років він подвоювався практично щороку [11].

Актуальним питанням сьогодення є підготовка, формування та використання креативного людського капіталу як основи креативної економіки. Вирішення цього питання потребує кардинальних змін у системі освіти, яка має бути орієнтована на підготовку фахівців, спроможних нестандартно мислити та генерувати нові знання, створювати нові підходи до вирішення існуючих проблем ведення бізнесу.

У Європі однією із форм симбіозу бізнесу, дослідницьких центрів й університетів є навчальні співтовариства або, так звані, співтовариства знань та інновацій для креативних індустрій. У таких навчальних інституціях студенти одночасно навчаються, працюють і займаються інноваціями. Крім знань, важливими вимогами для успішної професійної кар'єри стають креативність, мультидисциплінарність, командна співпраця і «вольовий характер». Щоб бути успішними професіоналами у майбутньому сьогоденні студентам необхідні такі навички як: почуття (інтуїція і співчуття), бачення (системне мислення), мрійливість (прикладна уява), створення (дизайн) і самоосвіта за власними навчальними технологіями (автодидактика) [16].

Дуже активно реформує освіту для потреб креативної економіки Європа. Так, для формування сталої та конкурентоспроможної європейської економіки на Саміті з інновацій 2019 INNOVEIT у Будапешті Європейськими інститутами інновацій і технологій (EIT) розпочато процедуру створення Співтовариства знань та інновацій в культурному та креативному секторах. Шляхом прямого інвестування EIT допомагають просувати і підтримувати талановитих новаторів та розвивати креативне мислення у майбутніх фахівців креативного бізнесу. Даний захід продемонстрував різноманітність і масштаби потенційної дії інновацій, зумовлених культурними креативними індустріями у вигляді ключових ідей та дискусійних панелей з представниками креативного бізнесу [19].

Всеосяжне проникнення сучасних інформаційних технологій у всі сфери життя зумовлює прискорення процесу обробки інформації, обміну і передачі знань, що сприяє удосконаленню освітніх технологій і є причиною зміни основного змісту освіти – навчити людей навчатися. За таких умов зростає роль самоосвіти з можливістю використання технологій навчання на відстані – дистанційної освіти (електронного навчання).

Щодо бізнес-освіти, то сьогодні акцент у сфері освіти для креативних підприємців робиться більше на неформальні форми короткострокового навчання, такі як тренінги, майстер-класи, семінари, де підприємці креативного бізнесу починають вивчати бізнес-ідеї з позиції фінансів, клієнтів і потенціалу розвитку. Адже сучасне креативне бізнес-навчання базується на новітніх технологіях та інструментах і дає можливість у короткі терміни отримати комплекс ключових знань з основ ведення креативного бізнесу.

Уже сьогодні креативні індустрії експериментують і багато років працюють у живих лабораторіях; фахівці креативного бізнесу використовують спільний дизайн,

зорієнтований на споживача, принципи гейміфікації і дизайнерське мислення як альтернативний підхід до навчання, спільної роботи і вирішення проблемних завдань. Нові креативні технології, такі як віртуальна та доповнена реальність, додатково стимулюють майбутнє навчання. Тож креативні галузі повинні відігравати важливу роль у дизайні і подальшому розвитку майбутньої освіти [16].

Суттєвих змін сьогодні зазнає креативна освіта у європейських школах, де велика увага надається всеохоплюючій освіті в галузі мистецтв. На думку фахівців, це має вагоме значення для підвищення рівня впевненості у собі, прийняття здорових ризиків, академічних результатів і поведінки школярів. І вже починаючи з 2021 року, з метою оцінювання результатів впровадження нових підходів до креативної освіти, Організація економічного співробітництва і розвитку планує відслідковувати творчий підхід і критичне мислення у школах через власні дослідження. Тож креативну освіту вважають ключем до розвитку підприємництва, соціального інтелекту, вирішення проблем, навиків критичного мислення, які стають все більш затребуваними до початку трудової діяльності у 21 столітті [17].

Сучасним світовим трендом також стає STEAM-освіта, яка охоплює природничі науки (Science), технології (Technology), технічну творчість (Engineering), мистецтво (Art) та математику (Mathematics). STEAM-освіта уособлює в собі вдале поєднання креативності та технічних знань, потребує ресурсного забезпечення у формі STEAM-лабораторій, оснащених 3D-принтерами, навчальною електронікою, голографічними фото-відео студіями та іншими сучасними технічними засобами.

На думку фахівців, STEAM-освіта надає знання для вирішення реальних життєвих ситуацій, оскільки створює ідеальні умови для застосування набутих теоретичних знань на практиці, де центральним місцем під час навчання є практичне завдання, яке потребує вирішення, а не викладач [7].

Такі країни, як Австралія, Великобританія, Ізраїль, Китай, Корея, Сінгапур та США впроваджують державні програми в галузі STEAM-освіти з метою її підтримки та популяризації серед населення. Наприклад, Великобританія до 2022 року планує залучити 2 млн. нових науковців, інженерів, техніків та математиків. Nesta здійснює агітацію для залучення 1 млн. нових творчих робочих місць до 2030 року і STEAM-освіту вважає єдиною освітою, яка по-справжньому готує студентів до творчого майбутнього як у креативних галузях економіки, так і у STEAM-кар'єрі [13].

Таким чином, сучасна освіта в умовах діджиталізації суспільного розвитку, повинна одночасно набувати ознак креативності, активно інтегруватися у середовище креативного бізнесу і науки та взаємодіяти з ними. Основною функцією освіти майбутнього має стати підготовка креативного людського ресурсу, спроможного протистояти глобальним викликам та гнучко адаптуватися до швидко змінюваного бізнес-середовища. Сучасна освіта має надавати сукупність тих знань, завдяки яким у людини формуються навички критичного мислення, готовності до співпраці та гнучкості у реакції на зміни. Важливо розуміти, що кожна зміна вимагає нових інструментів навчання, якими зараз є цифрові інструменти. І саме ці сучасні технології навчання покликані забезпечити наступним поколінням розвиток здібностей використовувати пізнавальні і академічні навички з допомогою логіки і раціональності для створення кращого суспільства, базованого на нових знаннях та інноваціях. Сучасні методи навчання мають бути спрямовані на формування самостійного мислення та інтелектуальний розвиток тих, хто навчається.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Поява дефініції «креативна економіка» пов'язане із зростанням значення та реальних масштабів творчої діяльності. З огляду на відсутність єдності науковців у розумінні цього поняття, вважаємо

обґрунтованим розглядати креативну економіку в двох аспектах. По-перше, як сектор економіки, що об'єднує галузі, в основі успішності яких лежить креативна, творча діяльність. По-друге, як систему соціально-економічних відносин з приводу формування, розвитку та використання креативного людського капіталу. Важливою в цьому напрямку є роль освіти, яка має закладати основи критичного та проектного мислення, формувати освітнє середовище на основі креативізації навчального процесу. Таким чином, підготовка та формування якісного креативного людського капіталу має стати одним з пріоритетів країни в контексті становлення креативної економіки. Перспективами подальших досліджень є визначення напрямів розвитку освіти в цілому та вищої зокрема в контексті забезпечення формування креативного людського капіталу.

Список літератури

1. Грішнова О. А. Людський, інтелектуальний і соціальний капітал України: сутність, взаємозв'язок, оцінка, напрями розвитку. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика* : зб. наук. пр. Київ : КНЕУ. 2014. № 1. С. 34-42.
2. Колот А., О. Кравчук Людина і нова економіка: теоретико-методологічний аналіз взаємодії та доміант розвитку. *Економічна теорія*. 2015. № 1. С. 5–25.
3. Конкурентні моделі управління якістю вищої освіти у XXI столітті : монографія; за ред. д.е.н., проф. Д. Г. Лук'яненко та д.е.н., проф. Л. Л. Антонюк. Київ : КНЕУ, 2019. 380 с.
4. Курило Л. І. Інституційне забезпечення формування інтелектуального капіталу. *4328*. 2014. № 1. С. 158-165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptdau_2014_1_32. (дата звернення 25.08.2020).
5. Майклз, Э., Хэндфилд-Джонс, Х., Экселрод, Э. Война за таланты / пер. с англ. Ю.Е.Корнилович. 5-е изд. Москва: Манн, Иванов и Фербер, 2012. 280 с.
6. Моисеенко В.В. Интеллектуальный потенциал креативной экономики. *Креативная экономика*. 2007. № 5. С. 37-44.
7. Старенький І. Що таке STEAM-освіта і чому вона така популярна. Українська правда: веб-сайт. URL: www.life.pravda.com.ua/columns/2019/03/26/236224/. (дата звернення 24.08.2020).
8. Ушкаренко Ю.В., Чмут А.В., Синякова К.М. Креативна економіка: сутність поняття та значення для України в умовах європейської інтеграції. *Економіка і суспільство*. Випуск 18, 2018. С.67-72.
9. ЮНКТАД: в мире растет спрос на идеи, воображение и творчество. Служба новостей ООН: веб-сайт. URL: <https://news.un.org/ru/story/2019/01/1346772> (дата звернення 24.08.2020).
10. Яцунь О. М. Креативний людський капітал в просторі суспільства знань: економічний аспект. *Соціально-трудова відносина: теорія та практика*, 2014. № 2. С. 55-60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stvttp_2014_2_7. (дата звернення 27.08.2020).
11. Bell Daniel. The Coming of Post-Industrial Society. *Modern Foreign Social Philosophy*. - K., 1996. P.194-251. URL: <http://philsci.kiev.ua/biblio/bell.html>. (Last accessed: 12.09.2020).
12. Bontis, N, Dragonetti, N. C, Jaconsen, R and Roos, G. The knowledge toolbox: a review of the tools available to measure and manage intangible resources. *European Management Journal*. 1999. Vol. 17(4), P. 391-402.
13. Creative Education Agenda. How and why the next Government should support cultural and creative learning in the UK. URL: https://www.creativeindustriesfederation.com/sites/default/files/2017-05/CIF_EduAgenda_spreads.pdf. (Last accessed: 12.09.2020).
14. Creative Economy Programme URL: <https://unctad.org/topic/trade-analysis/creative-economy-programme>. (Last accessed: 22.08.2020).
15. Creative Industries Mapping Documents 1998. GOV.UK (en). Creativity, culture and education: web-site. URL: <https://www.creativitycultureeducation.org/publication/creative-industries-mapping-document-1998/>. (Last accessed: 12.09.2020).
16. Frits, Grotenhuis. Creative industries and future education. URL: <http://ecbnetwork.eu/creative-industries-future-education/>. (Last accessed: 15.10.2020).
17. Graham, Strahle. "Creative education" is key to preparing kids for the future. URL: <https://musicaustralia.org.au/2019/09/creative-education-is-key-to-preparing-kids-for-the-future/>. (Last accessed: 20.10.2020).
18. Howkins, John. *The Creative Economy: How People Make Money from Ideas*. Penguin UK; 2nd edition, 2013. P. 288.

19. Innovation in the Creative Industries. The European Institutes of Innovation and Technology wants to start of a Knowledge and Innovation Community for the Cultural Creative Industries. URL: <http://ecbnetwork.eu/innovation-in-the-creative-industries/> (Last accessed: 15.10.2020).
20. UNCTAD Creative Economy Outlook and Country Profile report (2018).. URL: https://unctad.org/system/files/official-document/ditcted2018d3_en.pdf. (Last accessed: 18.10.2020)
21. Richard Florida The Rise of the Creative Class--Revisited: Revised and Expanded. Basic Books, Jan 7, 2014. Social Science. P. 512.

References

1. Hrishnova, O.A. (2014). Liudskyi, intelektualnyi i sotsialnyi kapital Ukrainy: sutnist, vzaiemovviazok, otsinka, napriamy rozvytku. [Human, intellectual and social capital of Ukraine: essence, interrelation, estimation, directions of development.] *Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka : zb. nauk. pr. - Social and labor relations: theory and practice, 1*, 34-42. Kyiv : KNEU [in Ukrainian].
2. Kolot, A., & Kravchuk, O. (2015). Liudyna i nova ekonomika: teoretyko-metodolohichni analiz vzaiemodii ta dominant rozvytku. [Person and the new economy: theoretical and methodological analysis of interaction and the dominants of development]. *Ekonomichna teoriia - Economic theory, 1*, 5–25 [in Ukrainian].
3. Lukianenko, D.H., & Antoniuk, L.L. Et al. (2019). *Competitive models of quality management in higher education in the XXI century*. D. H. Lukianenko, L. L. Antoniuk (Ed). Kyiv : KNEU.
4. Kurylo, L.I. (2014). Instytutsiine zabezpechennia formuvannia intelektualnoho kapitalu. [Institutional support for the formation of intellectual capital]. *Zbirnyk naukovykh prats Tavriiskoho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky), 1*, 158-165. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/znptdau_2014_1_32 [in Ukrainian].
5. Maiklz, E., Khəndfyld-Dzhons, Kh., Əkselrod, E. (2012). *War for talent*. (Yu.E.Kornylovych. Trans.). (5th ed.). Moskva: Mann, Yvanov y Ferber.
6. Moiseenko, V.V. (2007). Intellektualnyj potencial kreativnoj ekonomiki [The intellectual potential of the creative economy]. *Kreativnaya ekonomika. – Creative Economy, 5*, 37-44 [in Russian].
7. Starenkyi, I. (2019). Shcho take STEAM-osvita i chomu вона така populiarna [What is STEAM-coverage and why it's so popular]. *Ukrainska pravda: veb-sait. Web site of Ukrainian truth - Ukrainian Truth: website*. Retrieved from www.life.ppravda.com.ua/columns/2019/03/26/236224/ [in Ukrainian].
8. Ushkarenko, Yu.V., Chmut, A.V., & Syniakova, K.M. (2018). Kreatyvna ekonomika: sutnist poniattia ta znachennia dla Ukrainy v umovakh yevropeiskoi intehratsii [Creative economy: the understanding of the meaning for Ukraine in the minds of the European Integration]. *Ekonomika i suspilstvo - Economy and society, 18*, 67-72 [in Ukrainian].
9. YuNKTAD: v myre rastet spros na ydey, voobrazhenye y tvorchestvo. [UNCTAD: There is a growing demand for ideas, imagination and creativity around the world]. *Sluzhba novostei OON: veb-sait – Web site of UN News Service*. Retrieved from <https://news.un.org/ru/story/2019/01/1346772> [in Russian].
10. Yatsun, O.M. (2014). Kreatyvnyi liudskyi kapital v prostori suspilstva znan: ekonomichni aspekt. [Creative human capital in the open space of knowledge suspension: economical aspect]. *Sotsialno-trudovi vidnosyny: teoriia ta praktyka - Socio-labor relations: theory and practice, 2*, 55-60. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/stvttp_2014_2_7 [in Ukrainian].
11. Bell, Daniel. (1996). The Coming of Post-Industrial Society. *Modern Foreign Social Philosophy*, 194-25. Kyiv. Retrieved from <http://philsci.kiev.ua/biblio/bell.html> [in English].
12. Bontis, N, Dragonetti, N.C, Jacobsen, R., & Roos, G. (1999). The knowledge toolbox: a review of the tools available to measure and manage intangible resources. *European Management Journal, 17(4)*, 391-402 [in English].
13. Creative Education Agenda. How and why the next Government should support cultural and creative learning in the UK. (2017). *creativeindustriesfederation.com*. Retrieved from https://www.creativeindustriesfederation.com/sites/default/files/2017-05/CIF_EduAgenda_spreads.pdf. [in English].
14. Creative Economy Programme. (n.d.). *unctad.org*. Retrieved from <https://unctad.org/topic/trade-analysis/creative-economy-programme> [in English].
15. Creative Industries Mapping Documents (1998). GOV.UK (en). *Creativity, culture and education: web-site*. Retrieved from <https://www.creativitycultureeducation.org/publication/creative-industries-mapping-document-1998/> [in English].
16. Frits, Grotenhuis. (n.d.). Creative industries and future education. *ecbnetwork.eu*. Retrieved from <http://ecbnetwork.eu/creative-industries-future-education/> [in English].

17. Graham, Strahle (2019). "Creative education" is key to preparing kids for the future. *musicaustralia.org.au*. Retrieved from <https://musicaustralia.org.au/2019/09/creative-education-is-key-to-preparing-kids-for-the-future/> [in English].
18. Howkins, John (2013). *The Creative Economy: How People Make Money from Ideas*. Penguin UK. (2nd ed.). Penguin UK.
19. Innovation in the Creative Industries. The European Institutes of Innovation and Technology wants to start of a Knowledge and Innovation Community for the Cultural Creative Industries. (n.d.). *ecbnetwork.eu*. Retrieved from <http://ecbnetwork.eu/innovation-in-the-creative-industries/> [in English].
20. UNCTAD Creative Economy Outlook and Country Profile report (2018). *unctad.org*. Retrieved from https://unctad.org/system/files/official-document/ditcted2018d3_en.pdf [in English].
21. Florida, Richard (2014). *The Rise of the Creative Class--Revisited: Revised and Expanded*. *Basic Books, Social Science* [in English].

Iryna Kalenuk, Professor, Doctor of Economics (Doctor of Economic Sciences), Head Researcher
Nataliya Kuznetsova, Associate Professor, PhD in Economics (Candidate of Economic Sciences), Doctoral Student

Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine

Human Capital Development in the Conditions of Creative Economy

The purpose of the article is to determine the main features of human capital development, the formation of its new quality in creative economy. Creativity and intellectualization of social development influence the formation of a new structure of the national economy, where "creative industries" appear, based on the creative abilities, skills and talents of people capable of influencing economy through personal intellectual property. This means that human capital is becoming a key factor in the formation and development of the creative sector of national economies.

The authors substantiate the role and significance of creative economy from two positions. It is viewed as a sector of the economy that unites industries based on creative activity determining success and dynamics of their development, and the formation of a favourable environment for the creative sector has a significant impact on economic growth. It is also considered as a system of socio-economic relations dealing with the formation, development and use of creative human capital, which is the core of creative economy.

In the context of the formation and development of creative human capital, the role of education as an important social institution is highlighted. The necessity of introducing the concept of continuous education on the basis of open access to educational resources through the Internet, formation of local and global educational spaces and networks through the system of distance learning in the cultural and creative sectors and the need to develop business education and STEAM education to train professionals in creative industries are substantiated. The authors point out that in the conditions of digitalization of social development modern education should acquire signs of creativity, actively integrate into the environment of creative business and science and interact with them. The main function of the education of the future should be training of creative human resource capable of meeting global challenges and flexibly adapting to a rapidly changing business environment.

Training and development of highly-professional creative human capital should become one of the country's priorities in the context of creative economy formation.

intellectualization, creative economy, human capital, creative human capital

Одержано (Received) 16.09.2020

Прорецензовано (Reviewed) 23.09.2020

Прийнято до друку (Approved) 28.09.2020